

# Jaarverslag Vogelwerkgroep IVN De Oude IJsselstreek 2023

## Algemeen

We hebben een roulerend voorzitterschap (roulerende leden) met Marjon van Drongelen als werkgroepcoördinator en roulerende notulisten bij elke vergadering. Secretaris is Jeroen Hoveling. De penningen zijn uitbesteed aan de penningmeester van ons IVN-afdelingsbestuur. Het 40-jarig bestaan van onze VWG is 'gevierd' met een vogelweekend Texel en een excursie in Winterswijk (Woold) met aansluitende lunch voor de leden.



*Ledenexcursie in het Wooldse Veen (foto: Jeltje Berendsen)*

## Leden, vergaderingen/activiteiten

Er is door de leden dit jaar 3 keer vergaderd in 'De Ruimte' te Halle, waarbij gemiddeld 18 leden present waren. Leden van KNNV-afdeling Regio Doetinchem zijn ook welkom bij onze vergaderingen. De werkgroep bestond eind 2022 uit 47 leden eind 2023 uit 43 leden. Voormalig lid Ineke de Bruin, die nog geholpen heeft bij een vorige vogelbeginnerscursus, is in januari overleden. Bij de eerste vergadering van het jaar is hier nog bij stil gestaan.

Tijdens onze ledenavonden zijn er o.a. leuke vogelwaarnemingen uitgewisseld. De bijeenkomst in maart werd geopend met de lezing 'Spektakel op de slaapplaats' door Jip Louwe Kooimans, Meetnetcoördinator Slaapplaatsen van Sovon. Bij de vergadering in mei is door lid Frans Witjes een presentatie gegeven over 'Vogels in Engbergen' en de BMP-resultaten aldaar. Voorafgaand aan onze vergadering in december hield Gejo Wassink, van Oehoe werkgroep Nederland, een boeiende lezing over deze indrukwekkende uilensoort. Deze lezing was ook opengesteld voor belangstellende niet-leden (tegen een vergoeding voor de koffie/thee) en trok zo een 20-tal gasten extra.

De VWG-WhatsAppgroep is regelmatig gebruikt om elkaar op de hoogte te houden van leuke, actuele vogelwaarnemingen en -weetjes. Er zijn nu 30 leden lid van deze appgroep, die door leden Thijs ter Avest, Chris Briek, Jeroen Hoveling en Gerbert Strang wordt beheerd.

## Ledenexcursies

De opkomst en respons op excursies en lezingen was in 2023 goed. Het sturen van een herinnering kort voor een excursie heeft goed gewerkt.

Hieronder een overzicht van de 6 gehouden ledenexcursies, met de leukste waarnemingen:

- \*08-01 Randmeren: 9 dln, zeer veel grote zaagbekken, nonnetjes, brilduikers, waterral, zeearend, wilde en kleine zwaan;
- \*26-03 Deelerwoud: 12 dln, veld- en boomleeuwerik, kruisbek, vuurgoudhaan;
- \*23-04 fietstocht Gelderse Waard: 14 dln, 4 overvliegende roerdompen, boomvalk;
- \*12-05 (jubileum)weekend Texel: 16 dln, bijeneter, veel eidereenden, morinelplevier, nachtzwaluw (zie [verslag](#) in herfsteditie van de Compositet 3/2023, blz. 16);
- \*17-06 Oost-Groningen: 14 dln, witwangstern en veel steltkluten (zie [verslag](#));
- \*28-10 Woold: 23 dln, blauwe kiekendief (man), kleine barsijzen (zie [verslag](#)).

Het programma was weer leuk en gevarieerd. Dank aan de 4-koppige excursiecommissie, die steeds maar weer extra tijd hierin stopt, zoals het vooraf bezoeken van de gebieden. Ook fijn dat dit gewaardeerd wordt, hetgeen ook blijkt uit de gemiddelde deelname van 14 personen.

Het excursieprogramma voor 2024 staat inmiddels al weer op de website!



*Kijken naar de vele steltkluten, Osbroeken bij Zuidlaren (foto: Jeltje Berendsen)*

## Publieksexcursies

Er zijn 2 publieksexcursies georganiseerd, gepubliceerd in de folder van het IVN Jaarprogramma en op de IVN-website:

- \* [Kruisbergse bossen](#) (mrt.); 18 deelnemers (zie [verslag](#) op de website)
- \* [De Slangenburger](#) (apr.); 13 deelnemers (zie [verslag](#) op de website)

De vogelexcursie in de Bijland is dit jaar uit het programma gelaten vanwege het geplande jubileumweekend in mei naar Texel en omdat er ook een beginnerscursus vogels bezig was, waar onze gidsen voor nodig waren.

## Vogelcursus voor beginners

Er is dit jaar weer een beginnerscursus vogels georganiseerd. Deze bestond uit drie theorielessen en 3 excursies (zie verslag in de zomereditie van de Compositet 2/2023, blz. 6). Cursusleiders Guido Janze en Wied Hendrix hebben 19 enthousiaste personen begeleid, aangevuld met enkele gidsen vanuit

onze VWG tijdens de excursies. Van de deelnemende cursisten stromen er 9 door naar de vervolgcursus zangvogels, die in 2024 van start zal gaan.

### **Projecten**

Midwinterwatervogeltelling; door ± 8 leden wordt deze jaarlijkse vogeltelling in januari uitgevoerd op de Oude IJssel, Boven-Slinge/Bielheimerbeek en Stroombroek. Omdat iedereen zijn telgegevens verwerkt in de database van Sovon/Avimap, is er geen zicht meer op de totale resultaten. Evenmin van meldingen van bijzondere soorten. Twee leden die hun route langs de Oude IJssel bij Ulft-Gendringen liepen, telden 20 soorten, waarbij de grauwe gans de meest talrijke soort bleek, namelijk net zo veel als de andere soorten bij elkaar.

Roekentelling; door ± 10 leden zijn 2159 nesten/broedparen geteld in diverse kolonies in ons werkgebied.

MUS-telling; in het voorjaar hebben 2 leden in hun postcodegebied (Doetinchem) de stadsvogels geteld voor Sovon. In telgebied 7006 (Doetinchem De Huet, Gerbert) en telgebied 7007 (Doetinchem Dichteren, Guido J.) wordt drie maal per jaar op 8 resp. 12 punten gedurende 5 minuten de stadsvogels geteld. In het telgebied 7007 zijn de putters op een na verdwenen. Verder is er wel een landelijke trend aan te geven: achteruitgang bij soorten als huismus, spreeuw, zwarte roodstaart en gierzwaluw. Dit als gevolg van toename van de slechtvalk en achteruitgang van broedgelegenheid. De telling is ook zeer geschikt voor beginnende vogelaars die de tuinvogels onder de knie hebben. Je telt op zicht en op geluid. Je doet niet alleen ervaring op, maar leert ook de (vogels in) je buurt kennen.

Chris heeft zijn MUS-telling in Zevenaar overgedragen aan iemand anders (geen lid).

Slaaplaatsstelling; bij de Slondeplas in Eldrik wordt door Gerbert het aantal grote zilverreigers geteld op een slaapplaats aldaar in de wintermaanden. Er is 2x geteld met een maximum van 18 vogels.



*Rode wouw met zender op de rug (foto: Frans Witjes)*

Akkervogeltelling Montferland; een 5-tal leden houdt een jaarlijkse winterinventarisatie van de akkers rondom het Montferland in opdracht van Natuurmonumenten (NM) en in samenwerking met

Sovon. De telgebieden zijn in Beek, Kilder, Braamt en Zeddam. Iedereen is welkom om aan de tellingen deel te nemen!

Op de akkers rond Kilder zijn gedurende de maanden jan.-mrt. en nov.-dec. de akkers onderzocht op foeragerende vogels. In 2023 zijn op 2 rondes patrijzen gezien (2 en 14 exemplaren). Hiernaast zijn er meestal veldleeuweriken (max. 24) en boomleeuweriken (max. 5) aanwezig. In de zonnebloemenhoek zijn vink (max. 40) en putter (max. 45) de belangrijkste aanwezige vogels. In 2023 was men blij met een in deze hoek van het Montferland schaarse soort: een geelgors (1). Op de akkers onder Zeddam en directe omgeving zijn de volgende vogels waargenomen: paartje raven (zit er al meer dan 10 jaar), afgelopen herfst alweer intiem 'smoezend' met elkaar gezien. Begin oktober al of nog een keep in een groep vinken. De decembertelling leverde o.a. een bokje op en een blauwe kiekendief met ringtail. En ook - zoals vaker de laatste jaren - overwinterende groepen boomleeuweriken (44!) en 3 veldleeuweriken. Men trof 5 geelgorzen aan, waarvan er een wat aarzelend zong. In februari telde men 28 geelgorzen, in maart 25 en in april 16.

BMP-telling Eldrik; al sinds 2002 inventariseren 2 leden (Gerbert/Guido J.) het landgoed 't Mulra in de Eldrikse Weiden. Na een jaar van afwezigheid waren er weer twee territoria van de blauwborst. En -na 2 jaar afwezigheid- nu 2 territoria van de Cetti's zanger. Dit in tegenstelling tot de sprinkhaanzanger, die na 3 jaar aanwezigheid dit jaar ontbrak. Ook de wielewaal is dit jaar niet waargenomen. De ijsvogel is een vaste gast in het gebied, wordt elk jaar gezien/gehoord. Analyse van de laatste 8 jaar laat een lichte afname van fitis en spotvogel zien, terwijl de Cetti's zanger aan een opmars bezig lijkt te zijn.

BMP-telling Hoenderbosch; er zijn 10 bezoeken afgelegd, waarvan 1 avondtelling. Door 2 leden (Frans Witjes/Frank van Hagen) zijn hier 40 soorten geteld waarvan 32 met een territorium, zoals: middelste bonte specht, spotvogel, braamsluiper en kleine karekiet. Helaas geen uilen dit jaar. Wel gekraagde roodstaart, fitis, grasmus, tuinfluiter (in behoorlijke aantallen) en torenvalk als vaste broeder in de aanwezige valkenkast. In het vroege voorjaar nog een keer een mooie groep goudvinken gezien, helaas nog doortrekkers. Er zijn er 6 soorten zoogdieren meegeteld: haas, konijn, eekhoorn, bunzing, das en ree.

BMP-telling Engbergen; Frans Witjes heeft ook dit jaar hier de broedvogels geteld. Hij noteerde 63 soorten, waarvan 51 met territorium. Minder soorten steltlopers en eenden dan vorig jaar. Een nat(ter) jaar zorgde voor een hoger waterpeil, waardoor er minder slikstrandjes waren om te foerageren. Ook hier werden zoogdiersoorten meegeteld; 4 soorten: egel, haas, eekhoorn en hermelijn.



BMP-B-telling Rijnstrangengebied (tussen Berghoofseveer en Kandia); Chris Briek (+ een lid van VWG Arnhem) tellen hier een stuk van de oude Rijn. Bijzonderheden dit jaar: 3 territoria grote karekiet, een snor en een bruine kiekendief. De groei van de grauwe klauwier zet zich door. Na het eerste paartje vorig jaar nu 3 territoria, waarvan er zeker 1 succesvol was met 3 jongen. Helaas dit jaar geen buidelmezen.

*Bruine kiekendief  
(foto: Jeroen Hoveling)*

Watervogeltelling; 2 leden (Chris en Wim v.d. Wal) doen deze maandelijkse watervogeltelling op Stroombroek. De watervogeltelling loopt niet per kalenderjaar, maar per seizoen. Door de

toenemende recreatiedruk worden er tegenwoordig weinig bijzondere soorten watervogels gezien. Een bijzonderheid was een hoog aantal aalscholvers (ca. 110), op een moment met vorst. Waarschijnlijk was de plas nog één van de weinige wateren in de omgeving die nog ijsvrij was. [Project 'Samen voor de patrijs'](#): een 6-tal leden heeft een bijdrage geleverd aan het monitoren van patrijzen in de Oude IJsselstreek. De coördinatie van de patrijzenmonitoring is in handen van de VAL. In een voorlopige rapportage (van de overkoepelende SLG/VALA) wordt onderscheid gemaakt tussen focusgebieden en telgebieden. Het aantal telgebieden binnen een focusgebied is kleiner dan alle getelde gebieden. Voor 2023 komt men voor alle gebieden in Sinderen op 24 territoria, voor Wehl op 10 en voor Montferland op 29.

Ten opzicht van 2022 zijn er in Sinderen en Wehl meer territoria berekend dit jaar. In Montferland is een teruggang te zien. In dezelfde rapportage valt te lezen dat gemiddeld het totaal aantal territoria over alle gebieden (hele Achterhoek) ten opzichte van 2022 is gedaald naar 91%.

	2020	2021	2022	2023
Montferland	31	34	40	29
Sinderen	17	16	16	24
Wehl	14	13	7	10
totaal	31	29	23	34

### Overige activiteiten

- De jaarlijkse landelijke Sovon-dag kon gelukkig weer doorgaan op locatie. Meerdere leden van onze werkgroep hebben hier aan deelgenomen. Op het YouTube-kanaal van [Sovon](#) Vogelonderzoek Nederland kun je een livestream van de [Sovon-dag 2023](#) terug kijken. Ook vind je hier playlists van webinars over herkenning van bepaalde vogelsoorten en diverse workshops over o.a. de verschillende vogeltellingen. Leuk en leerzaam om te bekijken!

- De nieuwe IVN-website is in januari in de lucht gegaan. Er hebben wat aanpassingen plaatsgevonden op onze webpagina's die daar deel van uitmaken. Verouderde informatie is verwijderd. De [IVN-VWG-pagina](#) wordt door Jeltje Berendsen, maar alle leden moeten meehelpen met het actueel houden door het aanleveren van relevante informatie en excursieverslagen. De directe link naar [Waarneming.nl](#) met alle vogelwaarnemingen uit ons werkgebied is nog steeds actueel.

- De 'nestkastenbrigade' (NKB): bestaat uit een 4-tal leden. Ook in januari van 2023 werd er door onze IVN-afdeling geen nieuwjaarsbijeenkomst gehouden. Hierdoor was er ook geen mogelijkheid tot



Torenvalkkast (foto: Henk Roenhorst)

verkoop van nestkasten. Leden die geïnteresseerd zijn in een kast kunnen deze via de website (zie deze [link](#)) bestellen. Toch zijn er dit jaar een aantal nestkasten verkocht. De omzet was wat lager dan voorgaande jaren, maar met een aanvulling uit de reserve heeft de nestkastengroep 250 euro bij elkaar getimmerd en dit bedrag aan de penningmeester overgemaakt. Gelukkig wordt er in 2024 wel weer een nieuwjaarsbijeenkomst georganiseerd, dit geeft weer perspectief voor de verkoop van kasten. Eind 2023 werd nog een bestelling gedaan door Landgoed Twickel (waar Landgoed Hof van Dieren onder valt). Dit verzoek kwam via een VWG-lid binnen. Het betreft een valkenkast en enkele uilenkasten, waarvan die voor de kerkuil

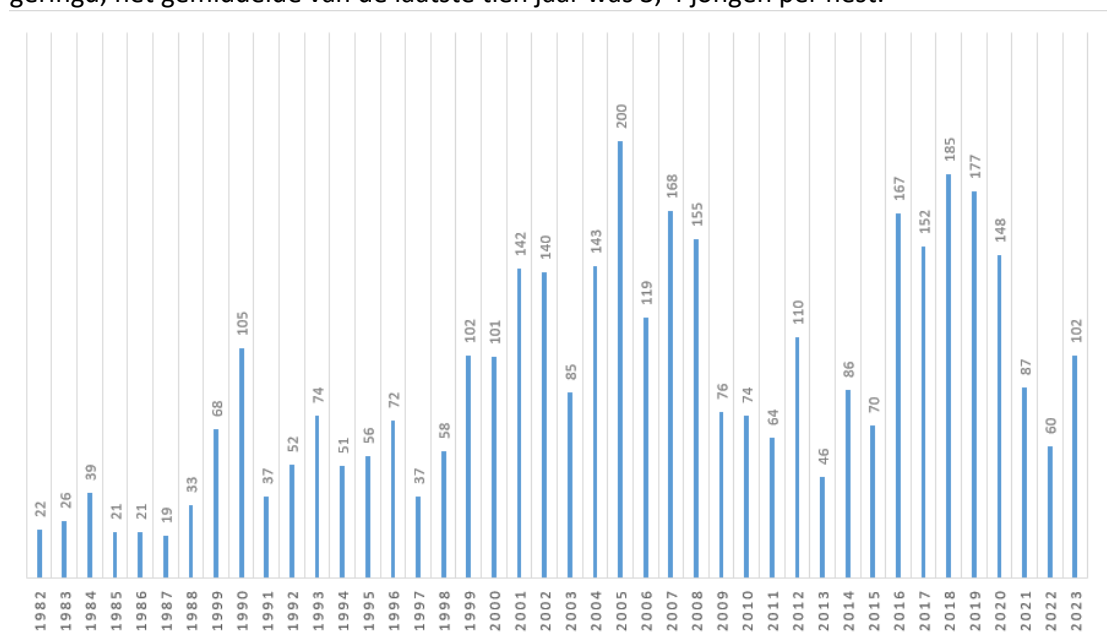
nog eind 2023 zijn geleverd om kerkuilen bij een snelle plaatsing van de kasten nog nestmogelijkheden te bieden. In januari 2024 worden de overige kasten geleverd.

Op (natuur)begraafplaats Rentinkkamp in Varsseveld werden de nestkastjes gecontroleerd en schoongemaakt en is een viertal nieuwe kastjes opgehangen, gedeeltelijke uitbreiding en een enkele vervanging. Helaas is niet bekend hoe hier het broedseizoen is verlopen.

De kasten die in natuurpark Overstegen zijn gecontroleerd, gaven ongeveer een zelfde beeld als voorgaande jaren. De spreuwenkasten werden op één na door spreuwen bezet. In twee kasten werd ander nestmateriaal aangetroffen (mogelijk grauwe vliegenvanger). De bosuil had zijn nest in een oude populier. Helaas zal het paar naar een andere broedplaats moeten gaan zoeken omdat na de broedperiode de boom is bezweken. Er was een kast in gebruik door een bosmuis. De meeste kasten waren bezet door kool- en pimpelmees. Een paar kasten zijn verstoord doordat er op het eerste nest met eieren een tweede gebouwd werd. Een kast is gebruikt door de boomklever, die de ingang opnieuw met modder en klei had aangelegd. Een aantal kasten was niet gebruikt. Het mussenhotel is in het voorjaar verplaatst en een plek gegeven bij de boerderij. Resultaat: 7 kasten, 7 broedsels. Het schoonmaken gebeurde wat later in het jaar en daarbij viel op dat een aantal kasten gebruikt wordt als nachtverblijf. In totaal werd 82% van de gebruikte nestkasten bebroed, een goed resultaat voor dit natuurpark.

- Er zijn een paar leden die mee doen aan de [PTT \(Punt-Transect-Tellingen\)](#) van Sovon. Zij hebben ieder een aantal vacante telroutes in ons werkgebied 'geadopteerd'. Zo zijn er meer tellingen van Sovon waar individuele leden op eigen initiatief aan deelnemen.

- Enkele leden zijn actief met uilen, vooral kerkuilen. In november 2022 is de Stichting Kerkuilenwerkgroep Achterhoek Liemers (SKAL) opgericht. De vrijwilligers (waaronder dus enkele van onze leden) van SKAL hebben in 2023 in totaal 102 broedgevallen van de kerkuil vastgesteld, waarvan 100 eerste broedsels en 2 tweede broedsels. In totaal zijn 479 jonge kerkuilen geringd, wat neerkomt op 4,7 pullen per nest. Voor de beeldvorming: in 2022 werden slechts 2,6 jongen per nest geringd; het gemiddelde van de laatste tien jaar was 3, 4 jongen per nest.



In de grafiek het aantal broedgevallen van de kerkuil vanaf 1982 tot en met 2023. Als muizenspecialist is de kerkuil voor zijn broedsucces sterk afhankelijk van de muizenrijkdom in een bepaald jaar. Gelet op het aantal broedparen was 2023 een gemiddeld jaar, voor het aantal uitgevlogen jongen een erg goed jaar!

- Lid Thijs ter Avest is zelfstandig zangvogelringer en wil starten met een eigen ringproject in ons gebied (VRS Breedenbroek met o.a. Ring-MUS (ringen van urbane soorten), ringen nestkastjongen en andere ringactiviteiten in de omgeving). Hij verwacht daar pas in het najaar of voorjaar 2024 echt

mee te beginnen. Nu sluit hij nog aan bij o.a. VRS Hackfort (Vorden). Ook is hij gecertificeerd veldonderzoeker voor zoönosen (afnemen monsters bij vogels i.v.m. bijv. westnijlvirus, usutu-virus etc.).

### **Bijzondere vogelwaarnemingen in ons werkgebied**

Januari: een escape zwarte rotgans in de Zumpe (Doetinchem).

Februari: roodhalsgans bij Megchelen, topper bij Doesburg

Maart: dwerggans en krooneend bij Azewijnse Broek (AB), baltsende roerdomp Oude IJssel bij Langerak, Europese kanarie in Silvolde. Op 10 maart 30 kraanvogels aan de grond bij Angerlo.

April: opvliegende roerdomp Kruisbergse bossen, hop bij de Kemnade, draaihals bij Gaanderen, op vier dagen 1 tot 3 beflijsters op bremveld tussen Beek en Zeddum. Gerbert had een beflijster kortstondig in zijn tuin. Nachtegalen werden her en der in de omgeving gehoord in april en mei, opvallend vaak binnen de bebouwde kom.

Mei: roepende oehoe tussen Westendorp en Varsseveld, op vier dagen een geoorde fuut in Azewijnse Broek. Op 27 mei werd bij Drempt en bij het Azewijnse Broek een baltsende grote karekiet gehoord. In mei en juni werd een baltsende nachtzwaluw waargenomen op Montferland.

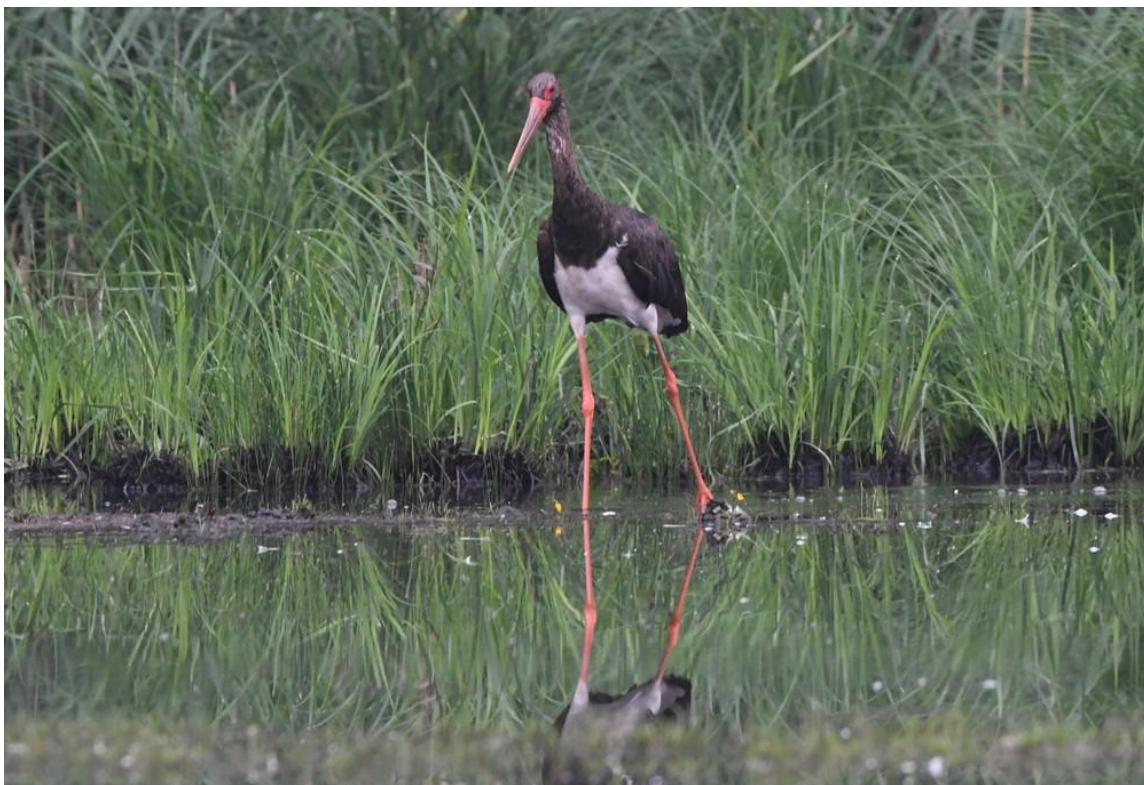
Juni: roepende kwartel in maïsveld bij Westendorp en in graanveld bij Stokkum, 1x baltsende zomertortel bij Kieftskamp (Vorden), opvliegende kwak bij Oude IJssel Terborg.

Juli: rustende visarend, Eldriksche Weiden/Slondeplas. In juli, augustus, september werd regelmatig een kleine zilverreiger gezien bij AB en Drempt. In juli en augustus regelmatig 1 tot 6 lepelaars foeragerend bij Engbergen.

Augustus: purperreiger Oude IJssel bij Etten (ook in september). In augustus en september werden in de omgeving van Doetinchem en het AB enkele grauwe klauwieren gespot.

September: veel (>30) watersnippen bij Engbergen, roepende bladkoning AB.

Oktober: vanaf eind mei tot half oktober werden er regelmatig zwarte ooievaars gemeld in ons werkgebied, waarvan eerst een volwassen exemplaar en later een eerstejaars regelmatig in de Zumpe e.o. werden aangetroffen. Dit resulteerde nog in dit [artikel](#) van de beheerder van De Zumpe in de Compositie 4/2023, blz. 10.



*Zwarte ooievaar in De Zumpe (foto: Maurice de Graaf)*

November: sneeuwgorst bij Netterden, op 16 november grootschalige kraanvogeltrek boven ons werkgebied en een groep van 54 vogels overnachtte in De Heurne.

December: roepende oehoe in de Slangenburg, topper bij Steenderen, roodkeelduiker AB

Verder nog leuk om te vermelden: bij de Vennebulten (bij Varsseveld) broeden al meerdere paartjes grauwe klauwier en dit voorjaar werden er meerdere baltsende wielwalen gezien/gehoord in het Hekenbroek bij Hoog-Keppel.